

Hembygdsbladet

År 2020
Nr 3

Medlemsblad för Vikingstad Hembygdsförening.
Hemsida: hembygd.se/vikingstad
Kontakt: Rickard Fransson Tel 070 5225256
Ansvarig utgivare: Marianne Danielsson

Pris 20 kr
Redaktörer:
Rickard Fransson
Anders Cedergren

Ordföranden har ordet:

Hej Alla.

Vi har nu hunnit långt in på sommaren. Denna stillsamma händelselösa sommar när det praktiskt taget inte hänt någonting. Men om man tänker efter så har det hänt en del i alla fall. Vi har ju lärt oss att vara rädda om oss själva, att ta saker och ting lite lugnare, att inte stressa, att inte ha så brått.

I hembygdsgården har vi liksom andra somrar haft öppet torsdag förmiddagar med loppmarknad och kaffedrickning. Cirka 20-30 personer har det kommit varje gång och det gläder oss mycket. Missionskyrkan har gudstjänst i vår trädgård varje söndag och det är vi också glada för.

Staketet ner mot Kyrkans hus har renoverats och några av de gamla husen har rödfärgats där det behövs. Även det gamla dasset har rödfärgats. Någon höstmarknad blir det inte i år men vi riktar in oss på julmarknad. Så får vi hoppas att forskningen får rätt på den här virusen så allt kan bli som vanligt igen.

Vi syns och hörs, Hälsningar Marianne.

Personporträttet Gustaf Hermansson, luffare.

Hermansson har besökt kaffestugan Vikingsborg.

Luffaren Gustaf Arthur Hermansson föddes 30 juli 1878 i Gumpekulla, S:t Lars församling i Linköping, och var yngst bland sju syskon. Blev tidigt föräldralös. Modern dog hastigt, slapp ned på gatan vid ett ärende ute på sta`n. Gustav var då 15 år. Fadern dog något år senare. Om de tidigaste barndomsåren vet vi ej så mycket. Men här återges ett tidningsklipp av sign. A. S-m:

Under senare delen av 1800-talet minns jag honom som en lite 8- 9- åring: en sagoberättare som öppnade sagans värld för många andra barn. Jag hade ett ärende till hans föräldrahem och där såg jag 3-4 barn grupperade framför järnspiseln. Luckan var öppen och barnen såg in i elden allt medan Gustaf var i färd att beskriva någon händelse i sagan. Slottet var Stjärnorp och sjön var Roxen. Förvisso hade ingen av de barnen hört en saga eller sett en sagobok då. Från skolan: Fick mycket stryk av kamrater, mest därför att han aldrig ville slå igen, ville aldrig slå någon, ville ha det fridsamt. Krafter fanns dock om det blev nödvändigt med batalj. Fadern hade icke haft något yrke, utan försörjde sin stora familj med olika sorters grovarbete. Gustav tog jobb hos en målarmästare. Men 50 öre om dagen kunde ej räcka till mat och kläder och annat av livets nödortf. Han slutade och gav sig ut till bönderna på slätten. Det blev först som dräng i Vistena. Ovan som han var måste han försöka lära sig köra och plöja och mycket annat jordbruksarbete. Brutala var bönderna han kom till och inlärningsmedlet var stryk. Han gjorde kanske fel ibland, och då blev det stryk. Det blev stryk ute på fältet och på kontoret. Om detta har han talat själv.

Sista kända adressen var Kulla Kornettgård 1899. Vad som gjorde, att han i 20-års åldern gav sig vägarna i våld, är frågeställningar man står inför. Gustaf var lång och välväxt och såg bra ut. Arbetstillfällena hade endast gett missmod och besvikelse. Sång och musik var hans stora intresse. I skolbetyget hade ha stor A i sång. Utövande av sång kunde icke ge levebröd. Han mötte mycket lite av förståelse. Framtiden tedde sig mörk, omvärlden var vrång. Desperat bröt han sig ut ur det hopplösa, till en livsform där friheten hägrade. Svåra umbärande blev det, men kanske ändå, hägringen blev den drömda friheten. Mötte mera förståelse nu under sina vandringar, fick många många vänner. Kanske var han vid sluttillbakablicken nöjd med vad som givets, ångrade ingenting. Gustaf blev "yrkesluffare", lämnade syskonskaran och umgängesvänner. Den enda av syskonen som han sedan kom att ha någon kontakt med var system Anna. Hon ville att han skulle komma till henne och vila upp sig. Han kom icke, han skämdes, som han sa. Men Gustaf höll av Anna. "Anna är snäll" har han yttrat många gånger.

Förr i tiden fanns det gott om luffare, lösdrivare, benämndes ofta dessa vandrande arbetssökande, försäljare, tiggare. På den tiden var det ridande polis som skulle hålla tillsyn på vägarna. Luffarna skulle synas, kontrolleras, för att se om de var ute i legitima ärenden. Kom ridande polisen, de var alltid två i sällskap, till en handelsbod, tittade de in och hörde sig för om förhållandena, om någon misstänkt synts till. Första tiden var nog svårast innan vanan kom. Gustaf Hermansson luffade som andra luffare. Jobbade hos bönderna med höbärgning eller annat som var på gång. Fick mat, lite pengar till snus och kanske ett par skor, som hade en del kvar att slita på. Men det fick inte bli för ofta då stack han. Han kunde inte stanna för många dagar på ett ställe utan måste ständigt befinna sig på vandring. Det var hans frihet. Gustaf hade mött många människor på vägarna och träffat många i gårdar och stugor. Hans vandrarräjong omfattade huvudsakligen Östergötland men även Småland, Västergötland och Närke hade han besökt i sin krafts dagar.

Han hade lärt sig att skilja ut de goda och de mindre goda, de som ville honom väl och de som såg ner på honom. Hade han inte jobbat men fått mat och logi, så erbjöd han vykort eller tvålar som betalningsmedel, till dom som till äventyrs begärde ersättning .

Hans barndoms- och ungdoms sångarglädje hängde med så länge han levde. Sjöng så gärna, ackompanjerade sig själv på kopparbunke, bleckså eller vad användbart som kunde vara till hands. Många gånger sa han: "Har du nån bleckså, så ska jag sjunga för dej". Hans sånger var oftast av det mera allvarliga slaget. Hans älsklingsång, Gyllene morgon, fick han lära av fröken Elsa Tholander, Västerlösa (dog 1932) 1914. Elsa var evangelist och bodde i Egeby. Gustaf var där och hjälpte till med ett svinhusbygge och fick då lära sig denna sång. Gustaf var en ofta och gärna sedd gäst i det Tholanderska hemmet ända fram i de senaste vandringsåren. Han besökte även ålderdomshemmet i Västerlösa, ibland fler gånger i månaden. Blev det för ofta, så låstes dörren och han fick fortsätta arg och muttrande. Han kom med bussen vid 5-tiden på eftermiddagen, lagom så att middagen inte var avklarad. Då fick han mat och sjön gärna en stund innan middagsbordet flyttades undan och madrassen plockades upp från källaren och han fick sova på golvet. På morgonen blev det frukost och då sjöng han Gyllne morgon.

Gustafs filosofi: Alltid sträva efter att vara ärlig, att inte göra människor illa, att inte vara andra till besvär samt att hålla smutsen och ohyran borta. Luffare som stjälar hamnar snart i fängelse, luffare som inte håller sig ren dukar snart under för sjukdom. Föräldrabud: alltid vara ärliga. Gustaf hade egentligen aldrig någon sjukdom, men svårt med fötterna efter förfrysningar. När Gustaf Hermansson 1953 togs in på Nykils ålderdomshem så hade han levt utan fast adress i över 50 års tid. Hans sovplatser hade varit kalvkättar, uthus och ladugårdar och på sommaren, höskullar. Han var alltid noga med sin hygien och när han bodde på "hemmet" i Nykil och var ute på tillfällig luffartur, så ville han alltid komma tillbaka på torsdagarna, eller som Hermansson själv uttryckte det i en intervju, "på torsdagar är jag tvungen att vara på hemmet för då är det badaredag se". Luffandet slutade han aldrig med. När någon frågade honom hur han trivdes på ålderdomshemmet, så svarade han: jag är bara här tillfälligt.

Så småningom försvann luffarna. Sjungande Gustaf Hermansson blev vår siste luffare. Som sådan blev han riksbekant genom Sveriges Radio och Lars Madsen med radioprogrammet Luffarens skugga och luffaren själv. Där intervjuades folk som kände Hermansson och där han sjöng och berättade. Hermansson blev en celebritet och fick även vara med i ett TV-program. Och Rune Wikell har samlat foton, intervjuer och skrivit om luffaren Gustaf Hermansson. Sommaren 1965 är han ute och luffar igen och så sent som två veckor före sin död ser man honom komma gående vid vägkanten. Han avlider lugnt och stilla 12 november 1965 på Nykils ålderdomshem 87 år gammal. Han ville begravas under en väg, men vilar nu på Nykils Kyrkogård. Hermansson var inte ensam luffare på vägarna, men nog den siste. Sammanställt från tidningsartiklar, Kulturarv Östergötland, boken Västerlösa då och nu, samt boken Ur minnet bevarat av Rune Wikell.

Bortforsling av det gamla staketet. Alf Karlsson och Hans Persson.

Uppskruvning av nya staketet. Lars-Gunnar Pettersson. Hans Persson.

Sommarcaféerna på torsdagarna har i sommar varit välbesökta och det är vi glada för. Totalt 15 gånger har det i år varit trädgårdsservering. Det ger en viss inkomst som vi kan använda i övrig verksamhet. Vi tackar de cafévärdar som har bistått med hembakat bröd och kakor, som varit uppskattat, och som serverat både stamgäster och övriga besökare. Skulle uppskatta ett snittbesök på ca 25 varje gång. Öppet 2 förmiddagstimmar. Loppisen har samtidigt varit öppet men har dessvärre haft minskad försäljning i år. Vi har även visat hus och samlingar för intresserade. Tack till alla våra gäster som gör att Hembygdsföreningen består.

Sommaren är över och vi kan konstatera att vi har fått ställa in flera av de planerade programmen på grund av det smittsamma coronavirus, som stängt det mesta i vårt land. Inget nationaldagsfirande, ingen byvandring, ingen höstmarknad och ingen 60-årsfest. Festen uppskjuten till kommande vår. Vi hoppas dock kunna hålla en julmarknad den 28 november.

Gåvor till våra samlingar.

Av bröderna Lars och Björn Andersson har vi mottagit en skjutviktsvåg. Den är dessutom hopvikbar för smidig transport till plats där en våg behövs. Vågen är tillverkad av Lindells vågfabrik i Jönköping i början på 1900-talet. Vågen verkar vara ganska ovanlig bland alla decimalvågar som tillverkats.

Tack till Lars och Björn som tänker på hembygdsföreningen.

Vågen uppges kunna belastas med 131kg.
Själva vågen väger 30 kg.

Från Betongteknik har vi fått en mängd verktyg såsom gängsnitt, tänger och nycklar och spritkök m.m. Vi tackar för detta och ska sortera in detta i våra samlingar.

Lördagen 29 augusti skulle vi haft höstmarknad men nu blir det ÖPPET HUS och LOPPIS istället.

Loppisen säljer allt som kostar mer än 5 kronor till halva priset. Sprid detta och välkommen att fynda mellan klockan 11:00 och 14:00

Kanhända att det blir lite annan försäljning också, såsom grönsaker m.m.

FIKAFÖRSÄLJNING och lite lotterier.

Ulla E och Hans P

Kassaorganisationen inom detaljhandeln

På grund av den dominerande plats, som kassa-försäljningen intager vid all detaljhandel, är det av stor vikt, att kassan ordnas på bästa sätt och väl anpassas till organisationen i övrigt.

Generellt sett torde kassan i de flesta företag vara uppdelad i huvudkassan och affärskassan.

Huvudkassan, som vanligen förvaras i kassaskåpet eller på annat lämpligt ställe, utgöres av affärens kassa-behållning utöver det belopp, som finnes i affärskas-san. Någon speciell avräkningsbok över huvudkassans inkomster och utgifter brukar icke föras, utan noteras dessa direkt i dagboken (kassaboken). I dagboken sammanföras alltså affärskassans och huvudkassans resp. inkomster och utgifter. För att den totala kassabehållningen enligt dagboken, d. v. s. skillnaden mellan kassakontots debet och kredit, skall stämma, är det därför av vikt, att kassakontrollen över både affärs- och huvudkassan är riktig.

Affärskassan, som vanligen förvaras i en kassaappa-rat eller kassalåda, handhaves i allmänhet av expedi-terna men även, speciellt i större affärer, av en sär-skild kassörska, som icke deltagar i expedieringen.

Vid kontrollen av affärskassan gäller det att i första rummet exakt bestämma dagens kassainkomster. Detta uppnås enklast genom att alltid ha samma växelkassa, eller belyst genom ett exempel:

Vi ha vid dagens slut kontant i kassan	288:75
Frånskilja samma summa som ingående saldo	20:—
varefter återstår	268:75
Vi ha under dagen utbetalt ur kassan	29:33
Dagens kontantförsäljning blir alltså	298:08

I detta fall få vi alltså hopräkna först Kr. 20:— i lämplig växel för nästa dag och därefter den ojämna summan Kr. 268:75. Betydligt mindre tidsödande är det att röra sig med varierande växelkassa och i stället taga en rund summa ur kassan. Vi taga t. ex. i ovanstående fall ur kassan Kr. 265:— och kvarlämna alltså som utgående saldo Kr. 23:75. Uppställningen blir då:

Dagens kassautgifter	29:33
Dagens kassabehållning:	
Avskilt till växelkassa (utg. saldo)	23:75
Inlevererat till huvudkassan	265:—
Ingående saldo (växelkassa från gårdagen),	318:08

avgår	20:—
Dagens kassainkomster	298:08

Beträffande avskiljandet av växelkassan förtjänar denna sak ett särskilt omnämnande, då skötseln av växelkassan är en sak, som ofta försummas i detalj-affärerna. Hur mycken tid förspilles icke i onödan både för kund och expedit på grund av att nödig växel icke finnes tillgänglig, och vilket dåligt intryck av affären får icke kunden genom ett dylikt missförhållande. Man-kemang i detta avseende bör helt enkelt icke få före-komma i affärer, som göra anspråk på att vara väl-skötta.

Att hålla ordning på växelkassan är en enkel sak och kan lämpligen överlåtas på yngsta biträdet, som erhåller en förteckning över den växel, som varje mor-gon skall finnas, i affärskassan jämte instruktion så-lunda:

Valör	minst	högst	*) Fredag och lördag under säsongen bör växelkassan utökas med en tia i sedlar.
1-ören	5 öre	10 öre	
2- »	10 »	20 »	
5- »	50 »	1 kr.	Växelkassan bör aldrig understiga 20 kr.
10- »	1 kr.	2 »	
25- »	3 »	10 »	Växla aldrig åt utomstående, så att Ni förstör växelkassan åt Er självt.
50- »	5 »	15 »	
1 & 2 kr.	8 »	15 »	
Sedlar*)	5 »	15 »	

Även under dagens lopp bör då och då tillses, att icke växelpengar fattas. För att denna sak skall fungera exemplariskt bör en hjälpkassa finnas till disposition, som lediga stunder kan skötas av ovannämnda eller annat biträde enligt följande föreskrift:

Valör	minst	högst	Var särskilt noga med att växel finnes inne tillräckligt fredagar och lördagar.
1-ören	10 öre	25 öre	
2- »	20 »	50 »	
5- »	1 kr.	3 kr.	Hjälpkassan utgör Kronor 50:— och omhänderhaves av:
10- »	2 »	4 »
25- »	10 »	20 »
50- »	15 »	25 »
1 & 2 kr.	20 »	

Ovanstående kassor äro att betrakta som exempel och få givetvis ökas eller minskas allt efter resp. affärs behov.

(Revisorn)

Från tidningen Affär nr 10
1938

Idag nästan inga
kontanter, dessa två
betalmedel allt vanligare.

Kommande aktiviteter i Vikingstads Hembygdsförening

Senaste nytt om våra aktiviteter läser du enklast på vår hemsida
hembygd.se/Vikingstad

16 augusti Friluftsgudstjänst

29 augusti Öppet hus och loppis kl 11-14

28 november Julmarknad hoppas vi på.

Du är naturligtvis välkommen med artiklar och bilder som vi kan använda i kommande hembygdsbladet.

Hoppas att just Du har lite tid att hjälpa oss med underhåll av hus och inventarier. Meddela någon i styrelsen.

Husnamn i Vikingstad.

Vet du om ditt hus har ett namn förutom en gatuadress? Vikslund, Annero, Robertslund, Manhem, Karlberg, Knuthem, Lyckhem, Karlhem, Kalvhagen, Nygårde och Vikingsborg är några av de hus som är/var kända med namn. Vi vill att du hör av dig till hembygdsföreningen, gärna med något nedskrivet. Skulle vara intressant att få dokumentera.

Vill du bli medlem i Hembygdsföreningen?

Medlemsavgiften är 140 kr/år, kontakta någon i styrelsen. Eller betala avgiften till plusgiro 46 21 40-5 Lämna namn och adress. Du som är medlem, värva gärna nya till föreningen. Vi vill se flera yngre medlemmar.

Hembygdsföreningen välkomnar alla som vill lära och värna om hembygden.

Vi reserverar oss för eventuella faktafel.

Meddela oss gärna om vad ni vill läsa eller om ni har något som ni vill att flera ska få läsa. Bilder uppskattas mycket, om vi kan få ta del av dem.

Manusstopp Nr 4 17 oktober

Aktiviteter utföres i samarbete med Studieförbundet.

